

“การอ่าน” กับ “ชีวิตมีราคา”

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำกล่าวโบราณที่ว่า “ผู้มีวิชา ชูสง่าไฉ่อาศรี ต่อไปจะได้ดี เพราะชีวิตมีราคา” โยงให้เห็นถึง “การมีวิชา” และ “ชีวิตมีราคา” และ “การมีวิชา” นั้นหลักหนึ่งการอ่านไปไม่ได้เลย

เมื่อ 5-6 พันปีที่แล้ว มนุษย์ได้สร้างนวัตกรรมที่สำคัญยิ่งของโลก นั่นคือการประดิษฐ์ตัวอักษรเพื่อแทนภาษาพูด และเมื่อมีการเขียนก็ต้องมีการอ่านเป็นธรรมดา ดังนั้นการเขียนและการอ่านจึงจัดได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อ “การมีวิชา” ของมนุษยชาติจนทำให้อยู่รอด และอยู่ดียิ่งกว่าสัตว์ใด ๆ ในโลก

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์อย่างน้อย 6 ประการดังต่อไปนี้
(1) การอ่านคือการเปิดหน้าต่างและประตูเพื่อให้เกิดการไหลเข้าของความรู้และการมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ยิ่งอ่านมากและยิ่งอ่านได้หลายภาษาก็ยิ่งมีประตูและหน้าต่างมากยิ่งขึ้น การอ่านจึงเป็นหนทางไปสู่ “ชีวิตมีราคา” โดยแท้

(2) การอ่านสร้างความคิดความอ่านให้แก่ผู้อ่าน ประวัติบุคคลสำคัญ คำพูดของนักปราชญ์ ความคิดเห็นของผู้รู้ ไอเดียของคนทุกวัย ฯลฯ แรงบันดาลใจ และทัศนคติอันเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดชะตาชีวิตมนุษย์ ล้วนมาจากการอ่านหนังสือที่มีคุณค่าทั้งสิ้น

(3) การอ่านสร้างจินตนาการ และจินตนาการก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนนวัตกรรมในเรื่องต่าง ๆ ของมนุษยชาติ ถ้าไม่มีจินตนาการ เราคงไม่มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระจ่างมีล้อ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เครื่องบิน ฯลฯ เป็นแน่

(4) การอ่านทำให้ผู้อ่านแตกฉานใน “คลังคำ” ซึ่งนำไปสู่ความคิด คนอ่านมากก็จะมี “คลังคำ” หรือคำศัพท์มากไปด้วย ความคิดซึ่งอาศัยภาษาอันประกอบด้วยคลังคำเหล่านี้เป็นเครื่องมือบรรยายจึงผูกพันกับการอ่าน ยกตัวอย่างเช่นคำว่า “กระอักกระอ่วน” ถ้าไม่เคยรู้จักคำนี้เลยก็จะไม่สามารถอธิบายความรู้สึกเช่นที่ว่านี้ได้

คนที่อ่านและดูดซับข้อมูลและสามารถจัดระบบข้อมูลที่ได้รับมาได้เป็นอย่างดีจึงมีความคิดที่เป็นระบบจนสามารถสื่อสารออกมาได้ชัดเจน ซึ่งตรงข้ามกับคนอ่านหนังสือไม่ออกที่ประสบความยากลำบากในการบรรยายความรู้สึกของตนเอง และมักไม่สามารถนำเสนอความคิดของตนเองอย่างแตกฉานและเป็นระบบได้

(5) การอ่านสร้างคุณธรรม การอ่านเรื่องราวของคุณธรรม เช่น ความดี ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ฯลฯ ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งเหล่านี้ เกิดแรงบันดาลใจ เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคิดในเรื่องคุณธรรมขึ้น

คุณธรรมไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากการเห็นตัวอย่างที่ดีเท่านั้น การอ่านซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองก็สามารถสร้างคุณธรรมในบุคลิกอุปนิสัยของบุคคลได้เช่นกัน

(6) การอ่านก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น เกิดความชื่นชมและศรัทธาในการมีความรู้ การซึ่มนิสัยรักการอ่านเช่นนี้เป็นคุณลักษณะสำคัญของคนใฝ่เรียนรู้ และเป็นคนที่สามารถพัฒนาได้

การอ่านนั้นมีหลายระดับ ในระดับพื้นฐานที่สุดคือการอ่านออกเสียงโดยอาจไม่เข้าใจความหมาย ถัดขึ้นมาคืออ่านเพื่อจับใจความ สูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่งคือการอ่านเชิงวิเคราะห์ กล่าวคือสามารถนำใจความที่อ่านมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้

ความสามารถใน “การอ่านระหว่างบรรทัด” จัดอยู่ในประเภทอ่านเชิงวิเคราะห์ กล่าวคือสามารถเข้าใจนัยยะของสิ่งที่ผู้เขียนพยายามสื่อ แต่ไม่ได้เขียนออกมาตรง ๆ ได้

ในปัจจุบันการอ่านมีหลายประเด็นที่น่าสังเกต ดังนี้ (1) คำจำกัดความของคำว่า “การอ่าน” แตกต่างออกไปจากเดิม กล่าวคือผู้คนจำนวนมากมิได้อ่านหนังสือหรือหนังสือพิมพ์ดังเช่นแต่ก่อน หากอ่านข้อความในจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

ยิ่งไปกว่านั้นยังอ่านการ์ตูนกันมากขึ้น ซึ่งการอ่านการ์ตูนดี ๆ ของเยาวชนนั้น เป็นสิ่งน่าสนับสนุนเพราะจำเป็นต้องใช้จินตนาการจึงจะเข้าใจและสนุก คนยังมีจินตนาการมากเท่าใดก็ยิ่งมีความคิดริเริ่มมากเพียงนั้น คนขาดจินตนาการจะไม่มีวันเข้าใจว่าการอ่านการ์ตูนสนุกได้อย่างไรเป็นอันขาด

(2) หนังสือโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์กำลังล้มหายตายจากไปมากขึ้นทุกวัน เนื่องจากผู้คนหันไปอ่านข้อความบนจอเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-Book หรือจอคอมพิวเตอร์ หรือ tablet (คอมพิวเตอร์แบบพกพาที่เขาจะแจกเด็กประถมหนึ่งกันเป็นแสน ๆ เครื่องนั่นแหละ)

(3) ในบ้านเราหนังสือมิใช่ตัวเชื่อมต่อระหว่างชั่วคนดังที่เกิดขึ้นในบางประเทศ ดังจะเห็นได้ว่าปู่เรา พ่อเรา ตัวเรา และลูกเรา ไม่อ่านหนังสือเล่มเดียวกัน จนไม่ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และทำให้ไม่เกิดการถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมข้ามชั่วคน

ในบ้านเราแต่ละชั่วคนอ่านหนังสือคนละประเภทและคนละเล่ม เราไม่บังคับให้เยาวชนทุกชั่วคนอ่านหนังสือคลาสสิกเล่มเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีโอกาสไม่ถูกหล่อหลอมด้วยคุณค่าเดียวกัน ความคิดของคนแต่ละรุ่นจึงกระเจิดกระเจิง สื่อสารถึงกันอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การอ่านเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้โดยเฉพาะสำหรับเด็กวัย 0 ถึง 5 ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่เกือบจะถูกกำหนดให้เป็นอย่างไรตลอดชีวิต ถ้าเด็กไม่คุ้นเคยกับหนังสือและไม่ชอบฟังเสียงอ่านหนังสือจากพ่อแม่หรือญาติแล้ว แทบกล่าวได้ว่าจะมีประตูและหน้าต่างจำนวนจำกัด และหลายบานถูกปิดลงกลอนเสียด้วย

สำหรับผู้ใหญ่เองก็เถอะ อย่าลืมน่าคนที่ไม่อ่านหนังสือ ไม่มีอะไรแตกต่างไปจากคนที่อ่านหนังสือไม่ออก
